

جەنگى غەززە و داھاتووى پروژە ستراتېژىيەكانى ئىسرائىل

03-12-2023

نووسەرەكان

مىران حسين

كۆرتە : شەرقى غەززە بەدەر لە رەھەندە مەروىي و سەربازىيەكانى، سەرنجى بۇ سەر داھاتووى چەندىن پروژەى ستراتېژى راکىشاوہ كە ئىسرائىل لە ھەوللى ئەوہدايە ئەنجاميان بدات يان تىياندا بەشدار بىت. بەشيك لەو پروژانە ستراتېژىن بۇ ولاتە زلھىزەكانى جىھان و، ئىسرائىل پلانى داناوہ بەھويانەوہ ببىتە بەھىزترىن ولات لە رۆژھەلاتى نىوہراست و پىگەيەكى ستراتېژى زۆر بەھىزلە جىھان دا دەستبەر بكات بەلام ھىشتا ديار نىيە كە جەنگەكە چارەنووسى ئەو پروژانە چى لى دەكات.

شەرقى غەزە بەدەر لە رەھەندە مەزىيە و سەربازىيەكانى، سەرنجى بۇ سەر داھاتووى چەندىن پرۆژەى ستراتىژى راکىشاوہ کە ئىسرائىل لە ھەولى ئەوہدايە ئەنجاميان بەدات يان تىياندا بەشدار بىت. بەشیک لەو پرۆژانە ستراتىژىن بۇ وڵاتە زلھىزەکانى جىھان و، ئىسرائىل پلانى داناوہ بەھۆيانەوہ بىيئە بەھىزترىن وڵات لە رۆژھەلاتى نىوہراست و پىگەبەکى ستراتىژى زۆر بەھىزلە جىھان دا دەستبەر بکات بەلام ھىشتا ديار نييە کە جەنگە کە چارەنووسى ئەو پرۆژانە چى لى دەکات.

نۆکەندى بن گۆريون

يەکىکە لە پرۆژە ستراتىژىيەکان کە ئىسرائىل بەنيازە جىبەجىي بکات و، پلانى داناوہ کە دەريای سوور بە دەريای سپى بىستىتەوہ، بەمەش ئەم نۆکەندە دەبىتە رکابەرى نۆکەندى سويس کە زۆربەى کەشتىيەکان کە لە ئەورپاوہ کالاکانيان بۇ ئاسيا دەگوازەنەوہ بەو نۆکەندە تىپەر دەبن و بەکىکە لە شوپىنە ستراتىژىيەکان لە جىھان دا. نۆکەندى بن گۆريون کە ئىستا ئىسرائىليەکان دەبانەوئ جىبەجىي بکەن، گرنجى زۆرى بۇ ئىسرائىل ھەيە و لە ھەمانکاتىشتا، بۇ مىسر و ئابوورپيەکەى گورزىکى کوشندەيە.

نۆکەندى بين گۆريون 292.9 کىلۆمەترە و تىچووکەى لە نىوان 15-55 مىليار دۆلار دەبىت (2) وتايبەتمەندى ئەم نۆکەندە لەوہدايە کە دوو رىپەوى دەبىت و پانتەرە لە نۆکەندى سويس. ھەرۆھەا، لە زەوييەکى بەردەلان دروست دەکرىت کە پىويستى بە نۆژەنکردنەوہى بەردەوام نابىت، ئەمەش بەبەرورد لەگەل نۆکەندى سويس بۇ بەکارھىنان گونجاوتر دەبىت(3).

بەلام گەرەترىن لەمپەر لەبەردەم جىبەجىکردنى ئەو پرۆژەيە بوونى کەرتى غەزە و بزوتنەوہى ھەماسە. چونکە خالى بەستەوہى نۆکەندەکە بە دەريای سپى دەکەوئتە باکوورى کەرتى غەزە، ومانەوہى بزوتنەوہى ھەماس ھەپەشەيەکى جديە بۇ سەر پرۆژەکە. جگە لەوہى مىسر بەھەموو شىوہەک دژى جىبەجىکردنى پرۆژەکەيە.

ويئەى 1: نەخشەى رىپەوى نۆکەندى بن گۆريون

ھېلى ئابوورى ھىندستان- رۇژھەلاتى نيوپاست - ئوروپا

لە ميانى كۆپۈنەنە وۇلتان و ئەندامانى جى 20 (G 20) كە لە مانگى نۇى 2023 لە ھىندستان بەرپۈنەچو، ھەريەك لە جۇ بايدىن سەرۋكى ئەمريكا، ناريندرا مۇدى سەرۋكۈەزىرانى ھىندستان و مەمەد بن سەلمان، جىنشىنى عەرەبىستانى سەودى واۋۇيان لەسەر پرۇژەى ھېلى ئابوورى ھىند - رۇژھەلاتى نيوپاست - ئوروپا كىرد. پرۇژەكە بە بە IMEEC ناسراوہ كە كورتكراوہى (India - Middle East Europe Economic Corridor) وەكو لە وېنەى خواروہە ھاتوہە.

ئەم پرۇژەى وۇلتى ھىندستان بە ئىمارات و عەرەبىستانى سەودى و ئوردن و ئىسرائىل دىبەستىتەوہ و، بەندەرى ھەيفاي ئىسرائىلىيىش بە ئوروپا دىبەستىتەوہ و مەبەستى لى، ئالۇگۇرى بازىرگانىە لە نىوان ئاسيا و ئوروپا و ئەفرىقا لە رىگاي تۇپىك لە ھېلى ئاسنىن و بەندەر و ھېلى دەريايىيەوہ(4) . ئەمە رىكابەرى پرۇژەى ئاورىشىمى نويىە كە چىن بە ئوروپاوہ دىبەستىتەوہ، و ئامانجى سەرەكى لىدانە لە پرۇژەكەى چىن كە بە ئوروپاى دىبەستىتەوہ و بە پاكىستان و ئىران و سوريادا تىپەر دىبىت. ھىرشەكانى بىزۈتەوہى ھەماس بۇ سەر ئىسرائىل و سەر شارى ھەيفا گومان دىخاتە سەر جىبەجىكردى ئو پرۇژەى و مەترسىيە لەسەر جىبەجىكردىن دىروست دىكات.

وېنەى 2: نەخشەى نويى بەستىتەوہى ھىندستان - رۇژھەلاتى نيوپاست و ئوروپا بەيەكەوہ

سەرچاوہ: www.impriindia.com/insights/path-leads-europe-imec-update/ 2-12-2023

كەرتى غەرزە و گازى سىروشتى

ھاوكات لەگەل گۇرپانكارى كەشوہەوا لە جىھان دا و كارىگەرى نىگەتىفەكانى لەسەر جىھان بە گشتى و ھەولنى دىوئەتە پىشكەوتوۋەكان بۇ كەمكىردنەوہى بەكارھىنانى سەرچاۋەكانى وزەى وەكو خەلوز و نەوتى خا و جىھان دا، ھەولەكانىان بۇ گەران بەدواى سەرچاۋەى وزەى پاك لە جىھان دا بەردەوامە، و يەككە لە بىزاردەكانى بەردەم وۇلتە پىشكەوتوۋەكان گازى سىروشتىيە، ئەمەش بوۋەتەھۇى زىادىبونى بايەخ و بەھاي گازى سىروشتى لە جىھان دا .

ھاوكات لەگەل زىادىبونى بايەخى گازى سىروشتى لە جىھان، ئىسرائىل بەھاوبەشى لەگەل قوبرس گەورەترىن كىلگەى گازى سىروشتى لە رۇژھەلاتى دەرياي نيوپاست دۇزىوہە، بەنيزىشە بەھەماھەنگى لەگەل يۇنان، ھىللىكى گواستىتەوہى گازى سىروشتى لە دەرياي نيوپاستەوہ بەرەو ئوروپا دىروستىكات بەناوى مىد ئىست. بەمەش ئىسرائىل دىبىتە يەككە لە وۇلتە بەرھەمھىنەرەكانى گازى سىروشتى لە جىھان و سەرچاۋەى دابىنكردىن گاز دىبىت بۇ ئوروپا(5).

ھەربۇيەش ئەوہى تايبەتە بە كەرتى غەرزە و پرۇژەى گازى سىروشتى رۇژھەلاتى دەرياي نيوپاست دوو لاپەنە:

يەكەم - جېئېجىكرىنى ئەو پىرۇۋىيە مەترىسى لەسەرە بەھۇي ئەۋەي كە ئەو كىلگە گازىيانەي ئىسرائىل و قوبرس كەمتر لە 500 كىلۇمەتر لە كەرتى غەزەۋە دوورن، بەمەش دابىنكرىنى ئاسايشى پىرۇۋەكە لە داهاتوودا ۋەكوو كىشەيەك دەردەكەۋىت.

دوۋەم - كەرتى غەزەۋە خاۋەنى كىلگەي (غەزە مارىن)ە كە يەكەكە لە كىلگە گازىيە گەۋرەكانى لە رۇۋەلەتەي دەرياي سىي، و نىكەي 30 كىلۇمەتر لە كەنارەكانى كەرتى غەزەۋە دوورە، و بىي 1,1 تىرلىۋۇن پى سىجا گازى سىروشتى تىدايە(6) و كۇنتىرۇلكىرىنى لە لايەنى ئىسرائىلەۋە واتا فراۋانكرىنى و بەھىزكرىنى پىگەي ئىسرائىل لە بواري گازى سىروشتى .

پىرۇۋەي شارى نىۋم

لەپروۋىيەكى دىكەۋە، ھىزىشەكانى حەماس و جەنگى غەزە ھاۋكات بوون لەگەل ھەۋلەكانى ئىسرائىل بۇ كرانەۋە و ئاسايشكرىنەۋەي پەيۋەندىيەكانى لەگەل ۋلەتە غەربىيەكان، و گەپشە ئاستى دروستكرىنى پەيۋەندى دىپلۇماسى لەگەل ئىمارات و بەحرەين (7) و دروستبوونى پەيۋەندى ئابوۋىي نەفەرمى لەگەل چەندىن ۋلەتى دىكەي ۋەكوو غەربىستانى سەۋدى و قەتەر. ژمارەيەك بەرپىسى ئىسرائىل و سەۋدى بە ئاشكرا باسى ھەۋلەكانى پەرەپىدانى پەيۋەندىيەكانى نىۋان ھەردوۋ لايان كىردوۋە (8).

پىرۇۋەي نىۋم بەكەكە لە پىرۇۋە سىتراتىزىيەكان كە غەربىستانى سەۋدى بەنيازە جىيەجىيىكات و دەكەۋىتە باكوۋى خۇرئاۋاي غەربىستانى سەۋدى، لەسەر سىنوۋى ئەو ۋلەتە لەگەل ئىسرائىل و مىسر و ئوردن لە باكوۋى خۇرەلەتە ئەو ۋلەتە لەسەر دەرياي سوور. روۋبەرەكەي 26,500 كىلۇمەتر چوارگۇشەيە و لە سالى 2030 تەۋاو دەبىت و تىچوۋەكەي 500 مىليار دۇلارە (9).

سەرچاۋەكان

1- arabic.cnn.com/middle-east/article/2023/11/23/netanyahu-says-israel-hopes-to-get-first-group-of-hostages

2- [/frontierindia.com/all-you-should-know-about-the-israeli-ben-gurion-canal-project](https://frontierindia.com/all-you-should-know-about-the-israeli-ben-gurion-canal-project)

3- [/www.reuters.com/world/africa/suez-canal-annual-revenue-hits-record-94-bln-chairman-2023-06-21](https://www.reuters.com/world/africa/suez-canal-annual-revenue-hits-record-94-bln-chairman-2023-06-21)

4- المعهد الدولى للدراسات الايرانيه، الممر التجارى العالمى الهندى-الشرق اوسكى-الاوروبى.. الفرص والتحديات، 2023، لاپەرە 5

5- مىران حسين ، جيوبولتىكى الكافە والصراع على الغاز الغبىعى فى العالم – كۇنفرانسى زانكۇي موستەسرىيە، 2022، لاپەرە 458

6- د. احمد السلگان ، "غزە مارىن".. هل يُصلح الغاز ما أفسده الاحتلال فى فلسكىن؟ المركز المصرى للفكر والدراسات الاستراتىجىيە، [/https://ecss.com.eg/author/ahmed-saoltan](https://ecss.com.eg/author/ahmed-saoltan)

- 7

www.reuters.com/article/us-israel-emirates-trump/with-trumps-help-israel-and-the-united-arab-emirates-reach-historic-deal-to-normalize-relations-idUSKCN25926W

8- <https://www.bbc.com/arabic/articles/ce7wr7wl6xlo>

9- NEOM_FAQS_ARABIC.pdf